

Ярослав Ананко,
здобувач ступеня вищої освіти
магістра Харківського
національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
Науковий керівник:
доцент кафедри освітології
та інноваційної педагогіки
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди, кандидат
педагогічних наук, доцент
Анжела Денисенко

АГРЕСИВНІСТЬ ЯК ЧИННИК КОНФЛІКТНОСТІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Вступ. Актуальність дослідження агресивності як чинника конфліктності у контексті гендерних особливостей зумовлена високою соціальною значущістю проблеми міжособистісних конфліктів у сучасному суспільстві. В умовах швидких соціальних змін, зростаючого розмаїття ролей і очікувань щодо чоловіків і жінок, питання впливу агресивної поведінки на конфліктні ситуації стає особливо актуальним. У сучасній психології та педагогіці багато досліджень присвячено виявленню аспектів прояву агресії у різних статей, що дозволяє краще розуміти її роль у виникненні та розвитку конфліктів. Важливо враховувати, що рівень агресивності у представників різних статей може мати структурні особливості, що зумовлює різні підходи до її профілактики та подолання. Гендерний аспект у дослідженнях агресивності відкриває можливості для розробки цілеспрямованих програм виховання і корекції поведінки, спрямованих на зменшення конфліктності [2].

Теоретичні та емпіричні дослідження дають підстави для створення більш обґрунтованих рекомендацій і методик з профілактики конфліктів, враховуючи гендерний чинник. Це дозволить підвищити ефективність психологічної допомоги, педагогічної роботи та міжособистісної комунікації у різних сферах життєдіяльності. Враховуючи високий рівень агресії у

сучасному суспільстві, дослідження гендерних особливостей її проявів сприятиме зниженню рівня конфліктності у різних соціальних групах та покращенню якості міжособистісних відносин. Такі дослідження відкривають нові перспективи в сферах психології, педагогіки, соціології та кримінології, сприяючи формуванню толерантності й конструктивних форм вирішення конфліктів. З урахуванням глобальних процесів глобалізації, цифровізації та зміни культурних цінностей, важливим є дослідження ролі гендеру у прояві агресії для формування ефективних профілактичних та корекційних програм. В цілому, вивчення агресивності як чинника конфліктності з гендерним підходом є невід'ємною складовою сучасної науки, що сприяє формуванню соціально здорового та гармонійного середовища. Це дослідження має інноваційне значення, оскільки дає змогу враховувати індивідуальні особливості та соціальні ролі, що відіграють важливу роль у створенні безпечного і толерантного суспільства [4].

Тема агресивної поведінки як одного з ключових чинників конфліктності привертала увагу багатьох провідних вітчизняних і зарубіжних учених, таких як О. Балл, Д. Віннікотт, Ю. Гільбух, Д. Гоулман, Е. Еріксон, В. Климчук, О. Кузьміна, Л. Левченко, Г. Ложкіна, С. Максименко, Дж. Марсія, Ж. Піаже, К. Роджерс, Т. Титаренко та Н. Чепелева. Їхні дослідження охоплювали різні аспекти прояву агресивної поведінки та її впливу на виникнення й розвиток конфліктних ситуацій [3].

Зокрема, вчені аналізували психологічні механізми формування агресії, її зв'язок із особистісними рисами, соціальним середовищем та емоційною сферою особистості. Враховуючи сучасний соціально-психологічний контекст дослідження, дослідження цих учених дозволяють глибше зрозуміти, яким чином гендерні особливості впливають на прояви агресії і, відповідно, формують конфліктність у міжособистісних взаємодіях [1].

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення та аналіз впливу гендерних особливостей агресивної поведінки на рівень конфліктності в міжособистісних стосунках.

Результати дослідження. Вивчення впливу гендерних особливостей агресивної поведінки на рівень конфліктності в міжособистісних стосунках є актуальною галуззю психологічних досліджень, що дозволяє визначити особливості

прояву агресії у представників різних статей та їх вплив на динаміку конфліктних ситуацій. Гендерна модель поведінки традиційно визначає різні стратегії реагування на конфлікти, що зумовлює відмінності у прояві агресивності. Так, у чоловіків агресія має зазвичай більш відкриті форми, проявляється у фізичній або словесній формі, що може сприяти більшому рівню конфліктності. У жінок агресивна поведінка, як правило, має більш прихований характер, проявляється через емоційне напруження або пасивну агресію, що також може впливати на виникнення конфліктних ситуацій, але в іншій динаміці. Різниця у гендерних стереотипах і соціокультурних очікуваннях визначає шаблони поведінки, які формуються під впливом соціального середовища та культурних цінностей. Відповідно, чоловіки частіше проявляють агресію у боротьбі за домінування або в процесі вирішення конфліктів, що може призводити до їх ескалації, тоді як у жінок агресія часто пов'язана із захисною поведінкою або прагненням зберегти соціальну гармонію, що може зменшувати рівень конфліктності або трансформувати її у приховану форму.

Наукові дослідження показують, що у висококонфліктних ситуаціях рівень агресивної поведінки у чоловіків та жінок може суттєво різнитися, сприяючи виникненню або зниженню конфліктної напруженості. Встановлено, що у чоловіків агресія здебільшого асоціюється з прямим проявом конфлікту, тоді як у жінок – з його опосередкованими формами, що вимагає врахування гендерних відмінностей при розробці програм профілактики конфліктів. Дослідження також свідчать, що гендерна соціалізація багато в чому визначає ступінь прояву агресії у конфліктних ситуаціях та їхній характер: наприклад, у чоловіків більш поширені патерни боротьби та домінування, тоді як у жінок – підкріплення емоційного зв'язку або уникання конфліктних ситуацій. Враховуючи ці особливості, важливо розробляти гендерно чутливі міжособистісні інтервенції та профілактичні програми, які враховують різні стратегічні підходи до подолання конфліктів. Для зміцнення міжособистісних стосунків необхідно формувати у людей усвідомлення їхніх гендерних ролей і способів прояву агресії, а також розвивати навички конструктивного вирішення конфліктів з урахуванням гендерних особливостей.

Крім того, дослідження показують, що рівень агресії у представників різних статей може бути коригованим за допомогою спеціальних тренінгів та психологічних програм. Це дозволяє зменшити конфліктність і сприяти формуванню більш гармонійних міжособистісних стосунків, що особливо актуально в сучасних умовах динамічних соціальних змін. Важливим аспектом є врахування гендерної ідентичності, що може допомогти зменшити прояви агресії та уникнути конфліктів через неправомірне або штучне нав'язування гендерних ролей.

В сучасній науці доведено, що рівень агресивної поведінки та її приховані або відкриті форми істотно залежать від статі особистості, тому системний підхід до обґрунтування профілактичних заходів з урахуванням гендерних особливостей є ключовим аспектом для зниження рівня конфліктності у міжособистісних відносинах у сучасному суспільстві. Застосування гендерно орієнтованих підходів дозволяє більш точно і ефективно вирішувати питання управління конфліктами, зменшувати рівень агресивної поведінки і сприяти формуванню конструктивних форм спілкування між особами різної статі. Враховуючи, що гендерний аспект є важливою складовою соціалізації і формування особистості, необхідно продовжувати дослідження у цій сфері і впроваджувати їхні результати у практичну діяльність педагогів, психологів, соціальних працівників.

Таким чином, системний аналіз впливу гендерних характеристик на прояв агресії і конфліктність дає можливість створювати профілактичні заходи, що враховують індивідуальні особливості та особистісні ресурси кожної статі. Це в свою чергу сприятиме формуванню більш гармонійного, толерантного і відкритого суспільства, де питання міжособистісної конфліктності та агресивності розв'язуються у конструктивний і соціально прийнятний спосіб.

Висновки. Вивчення впливу гендерних особливостей на прояв агресії та рівень конфліктності дозволяє більш точно враховувати індивідуальні особливості у профілактиці міжособистісних конфліктів. Гендерно зумовлені різниці у способах прояву агресії сприяють розробці цілеспрямованих стратегій для зниження конфліктності та формування конструктивних форм спілкування. Врахування гендерних аспектів у педагогічній і психологічній практиці сприяє підвищенню її ефективності та створенню гармонійного

соціального середовища. Аналіз гендерних особливостей допомагає зменшити рівень агресії й збуджуваних конфліктів у різних соціальних групах, що сприяє підвищенню якості міжособистісних стосунків. Таким чином, систематичне врахування гендерних факторів є ключовим компонентом сучасних підходів до профілактики конфліктності та формування толерантного і відкритого суспільства.

Список використаних джерел

1. Антонова-Турченко О.Г. Поведінка людей у конфліктних ситуаціях. *Завуч*. 2002. Липень (№19). С. 18–21.
2. Грицюк К. Чому виникають конфлікти? *Психолог*. 2007. Липень (№25/27). С. 78–79.
3. Долинська Л.В., Матяш-Заяц Л.П. Психологія конфлікту. Київ : Каравела, 2010. 304 с.
4. Коберник Л.О. Конфліктні форми поведінки як психологічний феномен. *Проблеми гуманітарних наук*. 2009. № 23. С. 119–132.

Кіра Буц,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
експертно-криміналістичного
інституту Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

доцент кафедри юридичної
психології Національної академії
внутрішніх справ, доктор
філософії в галузі педагогіки

Тетяна Сняткова

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ КЕРІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ЯК ФАКТОР ЗАПОБІГАННЯ ЕМОЦІЙНОМУ ВИГОРАННЮ

У сучасних умовах українського суспільства професійна діяльність керівників поліції є однією з найбільш напружених та відповідальних. Вони не лише приймають управлінські рішення в умовах дефіциту часу, а й несуть моральну, правову та соціальну відповідальність за безпеку громадян, підтримання громадського порядку та ефективність підлеглих. Також, значно зросли вимоги: постійні стресові навантаження під час